

# Recenze a krátké zprávy

## Slovník speciální pedagogiky

**Adéla Veselá**

VALENTA, Milan et al. *Slovník speciální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. 320 s. ISBN 978-80-262-0937-9.

Na sklonku roku 2015 vyšel ve vydavatelství Portál *Slovník speciální pedagogiky*, který sestavil kolektiv odborníků z řad speciálních pedagogů pod vedením prof. PaedDr. Milana Valenty PhD.

Za doposud jeden z nejvýraznějších publikačních počínů profesora Valenty lze považovat monografii *Dramaterapie*, která naposledy vyšla ve čtvrtém přepracovaném vydání v roce 2011 ve vydavatelství Grada. Ačkoli autor v posledních letech úplně nepouští svoje paradivadelní zaměření (charakteristické zejména pro období mezi lety 2003 a 2011), publikačně se věnuje také speciálně pedagogické diagnostice, metodologii a souborným speciálně pedagogickým textům. V autorově dosavadní kariéře je *Slovník speciální pedagogiky* logickým vyústěním.

Ve srovnání s doposud publikovanými díly tohoto typu se jedná o nejucelenější odborný slovník, který je v současné době k dispozici. V roce 2014 vydaný *Speciálně pedagogický výkladový slovník* pojímá pouze problematiku somatopedie, psychopedie a logopedie. Další podobnou publikací je *Pedagogický a speciálně pedagogický slovník* z roku 2011, který obsahuje vyložene speciálně pedagogická hesla pouze z jedné třetiny a primárně je určený širší odborné veřejnosti, jak ostatně autoři uvádějí již v předmluvě. Poslední publikací, kterou na tomto místě nelze opomenout je terminologický slovník *1000 pojmů ze speciální pedagogiky*, vydaný univerzitou Palackého v roce 2012. Jeho kapitoly tvoří jednotlivé obory speciální pedagogiky, doplňuje je kapitola věnována terapiím ve speciální pedagogice, hesla jsou řazena slovníkovým způsobem. *Slovníku speciální pedagogiky* je tak obsahově i formálně nejbližší.

*Slovník speciální pedagogiky* je ojedinělý jak svým odborným rozsahem, tak vyvážeností slovníkových hesel, což je nutné ocenit zejména vzhledem k širokému záběru oboru. Jednotlivé oblasti speciální pedagogiky jsou zastoupeny v poměru odpovídajícím jejich významnosti.

Publikace sestává ze dvou částí. První, pochopitelně obsáhlejší zahrnuje abecedně řazené odborné pojmy spolu s odkazovými hesly. Hesla jsou vyjádřena klasickým slovníkovým způsobem, tedy inverzně. Slovníková hesla jsou doplněna o ekvivalenty v anglickém a německém jazyce. Jak je uvedeno v ediční poznámce, u některých hesel cizojazyčný ekvivalent chybí. Je tomu tak v případech, kdy cizojazyčný ekvivalent hesla neexistuje, jedná-li se o osoby či organizace, a nebo jsou-li to hesla typická výhradně pro českou speciální pedagogiku. Obě části publikace jsou vzájemně propojeny prostřednictvím odkazových hesel.

Heslář obsahuje téměř osm set pojmů z oblasti logopedie, tyflopédie, surdopedie, psychopedie, etopedie a somatopedie. Jmenované disciplíny jsou autory pojímány z pohledu diagnostiky, klasifikace konkrétních poruch, symptomatologie, etc. V oblasti tyflopédie a surdopedie je zvýšená pozornost věnována technickým kompenzačním pomůckám. Zastoupena je samozřejmě oblast legislativy. Stran právních norem má čtenář možnost získat přehled o zákonech vztahujících se nejen k jednotlivým disciplínám speciální pedagogiky, ale také například sociální práci nebo školství a to nejen speciálního. Avšak větší důraz je kladen právě na speciální školství. Jednotlivá slovníková hesla nejsou pojednána pouze z jednoho úhlu pohledu. K jejich hlubšímu pochopení a propojení hesla se souvisejícími termíny slouží především odkazová hesla. Kromě klasických termínů dostává čtenář kvalitní přehled zkratk používaných pro instituce, komunikační systémy, etc.

Vzhledem k prolnutí speciální pedagogiky s obory jako je například vývojová psychologie, patopsychologie nebo s obory medicínskými je nutné poznamenat, že toto důležité propojení heslář neopomíjí. Slovník taktéž reflektuje terminologické ukotvení některých pojmů psychoterapie a expresivních terapií.

Bohužel musíme konstatovat, že právě ty části hesláře, zastupující expresivní terapii, působí vzhledem ke zbytku publikace značně nevyrovnaným dojmem. Zatímco arteterapie, muzikoterapie, biblioterapie, poetoterapie a teatroterapie jsou zastoupeny pouze právě jmenovanými hesly, dramaterapie a s ní i ostatní paradivadelní disciplíny dostávají o dost více prostoru. Na základě tohoto zjištění vyvstávají minimálně dvě základní otázky. Zaprvé, proč vůbec slovník speciální pedagogiky obsahuje hesla jako je fenomén jakoby, hra v roli, maska, charakterizace nebo vývojové proměny? Za druhé proč tedy nejsou stejnou měrou zastoupeny i termíny vztahující se k ostatním expresivním terapiím? Jinými slovy, vydává-li se autor tímto směrem, proč slovník neobsahuje také hesla jako kaligram, typogram, animace, rekonstruktalizace, mandala, rytmus, melodie, hra na tělo, bazální tanec nebo psychobalet? Ve světle uvedených faktů se nabízí úvaha nad možností dalšího publikačního směřování autora. Odborný slovník věnovaný expresivním terapiím by jistě nejen uvítala odborná veřejnost.

Druhá část *Slovníku speciální pedagogiky*, jejímž autorem je PhDr. Jaroslav Kysučan, CSc. pojednává o významných osobnostech české i zahraniční speciální pedagogiky. Stejně jako v případě první části jsou slovníková hesla řazena inverzním způsobem a v abecedním pořadí. Z celkových devětasedmdesáti jmen osobností speciální pedagogiky je jich dvašedesát opatřeno minimálně jedním heslem odkazujícím na první část publikace. Hesla v této části slovníku jsou zpracována úsporně, přesto výstižně a čtivě. Vzhledem k historické danosti oboru se jedná o významné postavy zejména z oblastí surdopedie, logopedie, psychopedie a somatopedie. U jednotlivých osobností jsou zohledněny tyto aspekty: historické a geografické souvislosti, přínos pro obor, publikační činnost, vědecko-výzkumná a pedagogická práce. Na nevelkém objemu textu autor pojednává zásadní aspekty přínosu pro speciální pedagogiku toho kterého odborníka. Při vysoké odborné úrovni text neztrácí literární obratnost a jazykový cit.

Publikaci lze doporučit čtenářům, hledajícím nejen terminologickou oporu ve smyslu jednotlivých speciálně pedagogických disciplín. Slovník je vhodný i pro ty, jež hledají informace stran legislativy, výzkumu či disciplín propedeutických. Jako studijní text lze tento odborný slovník doporučit rovněž. Studenti speciální pedagogiky v ní naleznou termíny nejen základní, ale především ty dovolující hlubší ponoření do problematiky konkrétní povahy.

## Literatura

- Hanáková, A. et al. (2012). *1000 pojmů ze speciální pedagogiky*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Skutil, M. a kol. (2011). *Pedagogický a speciálně pedagogický slovník: [terminologický slovník zaměřený na primární a preprimární vzdělávání]*. Vyd. 1. Praha: Grada.
- Valenta, M. et al. (2015). *Slovník speciální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál.
- Zíkl, P. & Bendová, P. (2014). *Speciálně pedagogický výkladový slovník: (somatopedie, psychopedie, logopedie)*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus.

### Kontakt:

Mgr. Adéla Veselá  
Ústav speciálněpedagogických studií  
Pedagogická fakulta UP  
Žižkovo náměstí 5  
771 40 Olomouc  
email: vesela.ad@email.cz, adela.vesela01@upol.cz